

Invasieve exoten op golfbanen

In het ergste geval verdwijnen bijzondere en kwetsbare biotopen

De laatste jaren is er steeds vaker en meer berichtgeving over exoten in de Nederlandse natuurgebieden en openbaar groen, ook golfbanen worden niet overgeslagen. In dit artikel behandelen we de meest voorkomende soorten met het karakter zich explosief te vermeerderen en de vraag of er iets tegen te doen valt.

Auteur: Guido Hamelink, NLadviseurs

G&CC De Kennemer, na ruiming Amerikaanse vogelkers.

Wat is eigenlijk een invasieve exoot? Een exoot is een dier- of plantsoort die niet oorspronkelijk in Nederland voorkomt. Een invasieve exoot heeft daarbij de eigenschap zich in korte tijd snel te vermeerderen waarbij inheemse soorten kunnen worden verdrongen (*zie kader).

In dit artikel zullen we ons beperken tot de plant- en boomsoorten. Veel van deze soorten zijn geïmporteerd als tuinplant of sierboom en vervolgens is een deel van deze soorten succesvol verwilderd. Deze exoten zijn over het algemeen resistent voor in Nederland voorkomende ziekten en schimmels, of verspreiden deze juist onder bomen en struiken van hetzelfde geslacht.

Niet alle verwilderde uitheemse soorten vormen direct een probleem. Een aantal van deze soorten heeft zich echter de afgelopen decennia met hoge snelheid vermenigvuldigd. Door hun snelle groei vormen ze een bedreiging voor onze inheemse soorten. Doordat ze massaal groeien en zich uitzaaien verdringen ze de van nature voor-

komende beplanting en worden biotopen (leefgebieden voor plant en dier) overgroeid door de exoot. In het ergste geval verdwijnen bijzondere en kwetsbare biotopen door de snelle verspreiding van exoten, met als gevolg het verdwijnen van zeldzame dier- en plantsoorten en het dalen van de biodiversiteit van een terrein.

Exotenproblematiek

Meest voorkomend probleem qua invasieven op zandgronden is de aanwezigheid van Amerikaanse vogelkers. Op veel golfbanen met plantvakken waarin boom- en struikvormers groeien treft men deze soort aan. De plantvakken worden beheerd om ze in een vitale conditie te houden. Wanneer er voldoende licht op de bodem valt in een plantvak waar een invasieve exoot aanwezig is, kan het gebeuren dat deze soort de verspreiding van de gewenste soorten tegenwerkt door de massale verjonging. Hierdoor ontstaan monotone plantvakken met slechts enkele inheemse boomvormers en een

dichte struiklaag van een exotische struikvormer. Wanneer een struiklaag van een plantvak eenmaal volledig bestaat uit een soort exoot, lopen de benodigde tijd en kosten om de soort te beheersen of te verwijderen hoog op. Het kan meerdere jaren duren voordat een exoot dusdanig is aantal is afgenomen dat het geen probleem meer vormt voor de overige beplanting.

Ingrijpen

Wanneer moet je op een golfbaan eigenlijk ingrijpen? Wanneer een exoot zich invasief gaat gedragen door zich in korte tijd snel te vermeerderen en de overige beplanting te verdrücken, is ingrijpen noodzakelijk. Monitoren op de aanwezigheid van deze exoten en tijdig ingrijpen is dus nodig. Dit kan bijvoorbeeld tijdens een regelmatig onderzoek van de aanwezige bomen en planten of door eigenaren van aangrenzende percelen te vragen het te melden wanneer zij invasieve exoten aantreffen. Het aantreffen van een exoot hoeft echter niet te betekenen dat de soort een direct probleem vormt. Zo zijn een aantal uitheemse boomsoorten waardevol vanwege hun sierwaarde of houtproductie en kunnen ook uitheemse planten een waardevolle voedselbron voor insecten zijn.

Nazorg

Wanneer een invasieve exoot succesvol is verwijderd of sterk is verminderd in aantal, is het belangrijk om de oppervlakten te beplanten of in te zaaien met soorten die van nature voorkomen op de betreffende bodem. Wanneer de bodem namelijk kaal blijft, is de kans groot dat door het inwaaien van zaden een exoot zich opnieuw kan vestigen.

Invasieve exoten: herkenning en beheer

De invasieve exoten van Nederland zijn onder te verdelen in boom- en struiksoorten en planten. In de tabel staan de meest besproken invasieve exoten waar in Nederland veel onderzoek naar is verricht. Wilt u meer weten over invasieve exoten en welke maatregelen er bekend zijn om deze soorten te beheersen? Bestel dan het boekje 'Invasieve plantensoorten, handreiking voor het beheer' van Probos, of lees verder in de rapportages van Probos: 'De bestrijding van invasieve uitheemse Plantensoorten' of 'Invasieve groene gasten, hoe gaan we ermee om?'

Oorspronkelijke beplanting in Nederland

Wanneer is een boom- of struiksoort inheems? Waar de exacte grens ligt tussen een inheemse soort en een exoot is niet duidelijk, maar over het algemeen wordt de volgende stelling gehanteerd: wanneer een soort sinds de laatste ijstijd voorkomt in ons land, wordt deze als inheems beschouwd. Deze lijst verandert voortdurend. Zo zijn er boomsoorten die van origine niet in Nederland voorkomen, maar toch tot de inheemse beplanting worden gerekend omdat ze zich al eeuwen weten te handhaven, zonder een probleem te vormen voor andere soorten. Niet alle uitheemse boom- en struiksoorten zijn invasief. Een sierboom die van origine niet uit Nederland afkomstig is, hoeft niet direct een probleem te vormen. Onderzoekers van de Wageningen Universiteit doen voortdurend onderzoek naar de problematiek rondom invasieve exoten en hoe deze het beste zijn te beheersen en bestrijden. Laat u bij twijfel informeren door een adviseur of expert op het gebied van bos- en natuurbeheer om te ontdekken welke maatregelen u kunt treffen.

Bronvermelding:

Groot, C. de, Oldenburger, J., De bestrijding van invasieve uitheemse planten soorten; een studie naar de bestrijding van 6 invasieve exoten in de Nederlandse buitenruimte, Wageningen, Stichting Probos, September 2011

Groot, C. de, Oldenburger, J., Invasieve groene gasten, hoe gaan we ermee om?, verschenen in het Vakblad Natuur Bos Landschap, Stichting Probos, November 2011

Soort	Herkenning	Beheer
Boom- of struikvormers		
Amerikaanse vogelkers <p><i>Prunus serotina</i>, Amerikaanse vogelkers</p>	Hoogte: tot 20 meter, struikvormer Stam: grijs en glad Blad: elipsvormig, Blad: elipsvormig, bovenkant glanzend en gezaagde rand Overig: twijgen ruiken naar amandelen	kappen (volwassen exemplaar) Ringen (volwassen exemplar) Uitrekken (verjonging)
Hemelboom <p><i>Ailanthus altissima</i>, Hemelboom</p>	Hoogte tot 25 meter Stam: grijs met lichte verticale strepen Blad: samengesteld met 9 tot 25 lancetvormige bladeren Overig: begin groeiseizoen met rode bladeren, gevleugelde vruchten in trossen	Ringen (volwassen exemplaar) afzagen in combinatie met glyfosaat in groeiseizoen (volwassen exemplaar) Uitrekken met complete wortelstok verjonging)

Planten

Reuzenberenklauw <p><i>Heracleum mantegazzianum</i>, Reuzenberenklauw</p>	Hoogte: tot 4 meter Stengel: roodpaars gevlekt Blad: diep ingesneden en veerdelig Bloem: witte bloemschermen tot 80 cm breed	Begrazing met schapen of geiten Uitsteken plant (kleinere oppervlakte) Bloemschermen afknippen (kleinere oppervlakten)
Reuzenbalsemien <p><i>Impatiens glandifera</i>, Reuzenbalsemien</p>	Hoogte: 60 cm tot 2 m Stengel: kaal, dik geribd met brede knopen Blas: in kransen met 3 tot 5 langwerpige, getande bladeren Bloem: rozewit, rood of wit in rechtopstaande pluimen met 2 tot 15 bloemen Overig: verspreid een zoete geur	Kort bij de grond afmaaaien en afvoeren Begrazen bij grotere oppervlakten Uittrekken en afvoeren afval
Japanse duizendknoop <p><i>Fallopia japonica</i>, Japanse duizendknoop</p>	Hoogte: 1,5 tot 6 meter Stengel: vertakte blauwgroene of roodachtige stengel Blad: tot 50 cm en hartvormig Bloem: grote, smalle witte pluimen	Afdekken voor minimaal drie jaar met zeilen een laag grond vooraf de plant afzetten en de stengels verwijderen; Chemische bestrijding, bestrijding, beste tussen half augustus en septemebr op het blad